

**לוועדה הציבורית לגיבוש אמצעים להגנה על הציבור ונושאי משרה בשירות
הציבור מפני פעילות ופרסומים פוגעניים כמו בריונות ברשת**

מוגש ע"י עו"ד אלעד מן ועו"ד יובל יועז²

25.10.2015

המחברים מתכבדים להגיש נייר עמדה זה מטעמם, בהמשך לקול הקורא לציבור להציג עמדות בפני הוועדה, כפי שפורסם ברבים. המחברים יודו לוועדה על זימונם להופיע בפני הוועדה ונציגיה, ולהרחיב על אודות העמדות המוצגות בנייר העמדה שלהלן, וכן ליתן סקירות משלימות הנוגעות לנושאים המפורטים בו. למען הסר ספק וכדרישות הפנייה לציבור – המחברים מבקשים להישמע בע"פ בפני הוועדה.

נייר עמדה זה הוא תמציתי ואינו מתיימר להקיף את מלוא הנקודות הנוגעות לעניין הנדון בפני הוועדה בפירוט ובאריכות יתר. המחברים ישמחו להרחיב בנקודות ובסוגיות השונות כאמור, עת ישמעו בע"פ בפני הוועדה.

תמצית עמדתנו:

1. המחברים מוצאים לנכון להפנות את תשומת הלב למגמה מדאיגה של דיונים חוזרים ונשנים בשנים האחרונות, המסמנת כיוון של כרסום אפשרי בסובלנות הנחוצה כלפי ביטוי

¹ אלעד מן, עיתונאי לשעבר ועורך דין, המוסמך לעריכת דין בישראל ובאנגליה. עוסק מזה שנים רבות בתחומי המשפט האזרחי והמסחרי, גם בהיבטים בינלאומיים שלהם. הוא משמש כיועמ"ש "הצלחה – התנועה הצרכנית לקידום חברה כלכלית הוגנת" (ע"ר) העוסקת רבות בנושאי רגולציה, גם בתחום התקשורת. משמש גם יו"ר עמותת "העין השביעית – עיתונות עצמאית, חוקרת וחופשית" (ע"ר) ומשמש פרשן המשפטי של אתר זה. משמש כנציג ציבור במועצת העיתונות ומרצה למשפטים ולתקשורת, בין השאר בנושאי דיני תקשורת ורגולציית תקשורת, אתיקה עיתונאית, חופש מידע ופרטיות, דיני תאגידים וממשל תאגידי במוסדות אקדמיים שונים. בעל תארים ראשונים במשפטים ובמדע המדינה, תארים שניים במינהל עסקים (מימון ושוק ההון) ובמשפט מסחרי, וכיום תלמיד לתואר שלישי במשפטים בפקולטה למשפטים בתל אביב.

² יובל יועז, עורך דין העוסק בתחומי המשפט החוקתי והמנהלי ובדיני תקשורת, בעל תואר ראשון ושני במשפטים (אוניברסיטת תל אביב, אוניברסיטת Northwestern) הוא משפטן, מרצה למשפטים, פרשן משפטי וחבר נשיאות מועצת העיתונות. מלמד באוניברסיטת בר-אילן, במרכז האקדמי פרס ובמסלול האקדמי – המכללה למינהל; שימש עיתונאי ופרשן משפטי במגוון כלי תקשורת, ובהם העיתונים "הארץ", "ידיעות אחרונות" ו"גלובס"; מחבר הספר "תיק קצב – מאחורי הקלעים בפרשת החשדות נגד נשיא המדינה לשעבר" (2010); זוכה "אות אומ"ץ" על פעילותו העיתונאית (2012).

וגבולותיו בחברה דמוקרטית ליברלית, כפי שמדינת ישראל שואפת להיות וכפי שמוצהר ונאמר שוב ושוב בפסקי הדין של בית המשפט העליון.

2. מגמה נמשכת זו של דיונים הבאים בדרך כלל לאחר אירועי קיצון כאלה ואחרים, מתמקדת בעיקר בפתרונות משדה החקיקה והאסדרה. כאן המקום להדגיש כי בעיני המחברים, ממילא "סובל" תחום גבולות חופש הביטוי בישראל מעודף הסדרה חקיקתית וככל שיש להכניס תיקונים ושינויים במערך החקיקה הנוגע אליו, ראוי יהיה לבטל ולהפחית איסורים וחסמים שונים ולא להוסיף עליהם דווקא.

3. מגמות אלו של כרסום בגבולות השיח המותר, באות גם על רקע מגמות הקצנה וקיטוב בחברה הישראלית והפחתה במידות הסובלנות הציבורית לשיח הנמצא בשולי הקונצנזוס, מה שמביא גם להחרפת התבטאויות שונות כלפי חלקי ציבור מסוימים או ממלאי תפקיד ציבורי, בין אם פקידי ציבור או נבחרי.

4. עוד מוצאים המחברים לציין כי יש ליצור אבחנה ברורה בין פרסומים עיתונאיים על מופעיהם השונים (להלן: "עיתונות מקצוענית") לבין ביטוי ושיח המתחוללים בזירה המקוונת על ידי הציבור הרחב, כתגובה לפרסומים עיתונאיים או על דרך של פרסומים עצמאיים, אך שלא בהתאם לאמות מידה ראויות בנוגע לפרסומים (להלן: "פרסומים מאת הציבור"). באשר לפרסומי העיתונות המקצוענית, ראוי כי יריעת חופש הביטוי תהיה רחבה ביותר, ותאפשר הגנה מקסימלית על המתבטאים. ככל שיש כוונה למקד מאמצים בהגברת הריסון והאכיפה או ביעולם, מן הראוי למקדם וראוי היה למקד את מאמצי הריסון והאכיפה בסוג הביטוי השני, של פרסומים מאת הציבור.

5. עקרון חופש העיתונות והצורך המהותי שבהגנתו ובהותרת מרחב הביטוי העיתונאי רחב ככל שניתן, מחייב ריסון מרבי בכל הנוגע לנקיטת יוזמות חקיקה או סייגים שלטוניים העלולים להביא לצמצומו או לפגיעה בו. גישה הפוכה, ככל שתצא מתחת ידה של הוועדה הנכבדה, עלולה "לשפוך את התינוק עם המים", דהיינו להביא לכרסום חריף בחופש העיתונות לבקר גורמים שלטוניים, אף במקרים שבהם ראוי לעשות זאת. זאת, גם בשים לב למצבה המוחלש ממילא של העיתונות בישראל כיום, מטעמים כלכליים ומקצועיים שונים.

6. עוד יושם אל לב כי ליבת עבודתה של העיתונות, הן בזרוע המדווחת על התרחשויות בשדה החדשות והאקטואליה, הן בזרוע שעניינה עיתונות חוקרת, מצויה בהשמעת ביקורת על גורמי שלטון. התמקדותה של הוועדה הנכבדה בצורך להגן דווקא על נושאי משרות שלטוניות, תוך התמקדות – מוטעית לגישת המחברים – בפעולתה של העיתונות המקצוענית, יש בה סכנה לפגיעה חמורה ביכולתה של העיתונות לבצע את תפקידה החשוב במשטר דמוקרטי.

7. המחברים מוצאים להדגיש את מגוון הכלים הקיימים כיום בכל הנוגע לביטויים לא רצויים ובהם חוק איסור לשון הרע, על הוראותיו האזרחיות והפליליות; היכולת לפנות לקבלת צו למניעת הטרדה מאיימת, שבו נעשה שימוש על ידי מספר גורמים בעת האחרונה (למשל בפרשת "באים לבנקאים"); הוראות החוק הפלילי בנושאי המרדה והסתה, וכיו"ב. מגוון כלים אלה מספק בהחלט ויש שיאמרו, שאף הוא כשלעצמו רחב ודרקוני יתר על המידה, ויש לפנות ממנו עבירות ואיסורים שונים (בין השאר הוראות חוק הנוגעות לסמכויות בעת חירום או עבירות כגון העלבת עובד ציבור).

8. בכל הנוגע להתבטאויות קיצוניות בספירה המקוונת, מתבקשת הוועדה הנכבדה לקחת לתשומת לבה כי גם היום קיימים בידי הרשויות כלים מספקים לאכיפת האיסורים השונים, וחשיפת פעולות שלא כדן, בהתאם לנורמות החוקיות הקיימות. ככל שדרושות התאמות שונות, הן מצויות בשדה האכיפה ויישום הסמכות, ולא בשדה התוויית הנורמות.